

ALBUM WIDOKÓW

przedstawiających miejsca historyczne

KSIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

I

PRUS ZACHODNICH

zrysowane z natury przez

Napoleona Orde.

Skład główny u Autora w Pińsku — Gubernia Mińska.

Rys. z narys. Najobsen Urda.

Lit. w Lit. M. Pajana w Warszawie.

TRZEMESZNO (Księstwo Poznańskie)

Kościół jednej z najstarszych fundacji, założony wraz z opactwem Kanoników Regularnych przez Miecysława I, około r. 966. Opat trójgłowy Michał Kościuszko Kosmowski wzniósł teraźniejszy kościół na fundamentach starych w r. 1773. Bolesław Chrobry słożył tu czasowo relikwie Św. Wojciecha, do których pielgrzymował tu Jagiełło r. 1410. W skarbcu znajduje się kielich mazały Św. Wojciecha i drugi ofiarowany przez Dąbrówkę.

Une de plus anciennes églises du pays fondée avec l'Abbaye des Chanoines Regulars par Miecyslaw I, vers l'an 966. L'Abbé Michel Kosciuszko Kosmowski eleva l'église en 1773 sur les anciens fondements. Boleslas le Grand déposa ici les reliques de St. Adalbert. Jagiello y vint en pèlerinage en 1410. Dans le trésor se trouve le calice de St. Adalbert et un autre offert par la reine Dąbrówka.

Rys z natury Nepolen Urta

Lit. w lit. K. Fajansa w Warszawie

M O G I L N O
(Księstwo Poznańskie)

Kościół i dawne opactwo Benedyktynów fundacyi Bolesława II Śmiałego, który dopełniając ślubu, wysyconego w Plocku, za pomysłność wypraw wojennych do Czech i Węgier wznosił tu w r. 1065 świątynię Pańską i zakonników oprowadził

Eglise et ancienne Abbaye des pères Benedictins, fondée en 1065 par Boleslas II le Hardi, après l'heureux succès des guerres contre les Bohémiens et les Hongrois.

Rys i natywy Napoleona Urdas

Litował M. Patenski w Warszawie

STRZELNO (Księstwo Poznańskie)

Kościół i klasztor dawniej Norbertanek fundacji Piotra Dunina, który osiedliwszy to zgromadzenie początkowo we wsi Kalino r. 1124, tu je przeniósł r. 1133. Obok kościoła w ruinie 8-go Prokopa z r. 1125.

Eglise et couvent anciennement des Soeurs Norbertines fondés par Pierre Dunin à Kalino en 1124 et transportés dans ces lieux en 1133. A côté se trouvent les ruines de l'église de St. Procope bâtie en 1125.

Ryze z ryciny Najasana Orda

Lit. wlt. M. Pajana w Warszawie

ROGOŹNO NAD RZEKĄ WEŁNA (Księstwo Poznańskie)

Tu Przemysław I napadnięty przez Margrabiów Brandeburskich Ottona i Konrada przy pomocy Nalępsów i Zarybów, został zamordowany r. 1295 Lutygo 6 dnia, w miejscowości zwanej Poręby.

Przemysław I surpris par les Margraves de Brandebourg Otton et Conrad et la famille de Nalęps et Zaryba fut tué le 6 février 1295 sur les lieux nommés Poręby, dans les environs de ce bourg.

Rysz z r. 1877, Napoleon Orda

Lit. w Lit. M. E. w Warszawie

J N O W R O C Ł A W (Książstwo Poznańskie)

Wieża dawnej katedry, przed 1877 (1870) zniszczona, była gotowa opakiem. Tu w 1877 podana królowa Jadwiga przyjął w Wągu Mistrza Krzyżackiego Konrada Jungingen z 1342 i przeprowadziła Krzyżaków śląskie pod Grünwaldem.

La tour de l'ancien Hotel de Ville démolie en 1870. C'est ici selon le légende, que la Reine Hedwige reçut en audience le Grand Maître de l'Ordre Teutonique Konrad Jungingen en 1342 et lui prôta la défense de Grünwald.

Widok z strony Napiętem Dróż.

Litwini K. Fajzowicz w Warszawie.

WENECYJA NAD JEZIORAMI (Księstwo Poznańskie)

Niedaleko Gąsawy miał tu być dogmaty roku 1277 Leszek Biały i zabity przez Światopełka księcia Pomorskiego. Inni ślady jego przynależą na polach Marcinów. Mieszkał w zamku opuszczony swą Jasko z Pomorza, który tyle straszył królestwa, że od niego powstała prowa słowic: *Straszny jak Diabeł Wenecki*. Jasko był ukarany z rozkazu Jagiello.

Dans les environs de Gąsawa en 1277 Leszek Biały fut poursuivi et tué par Światopełk prince de Poméranie. Les autres chroniques indiquent sa mort sur les champs de Marcinów. Dans ce château habitait un bandit nommé Jasko de Posen. De lui vint le proverbe polonais (Terrible comme le diable de Venise). Il fut puni par l'ordre de Jagiello.

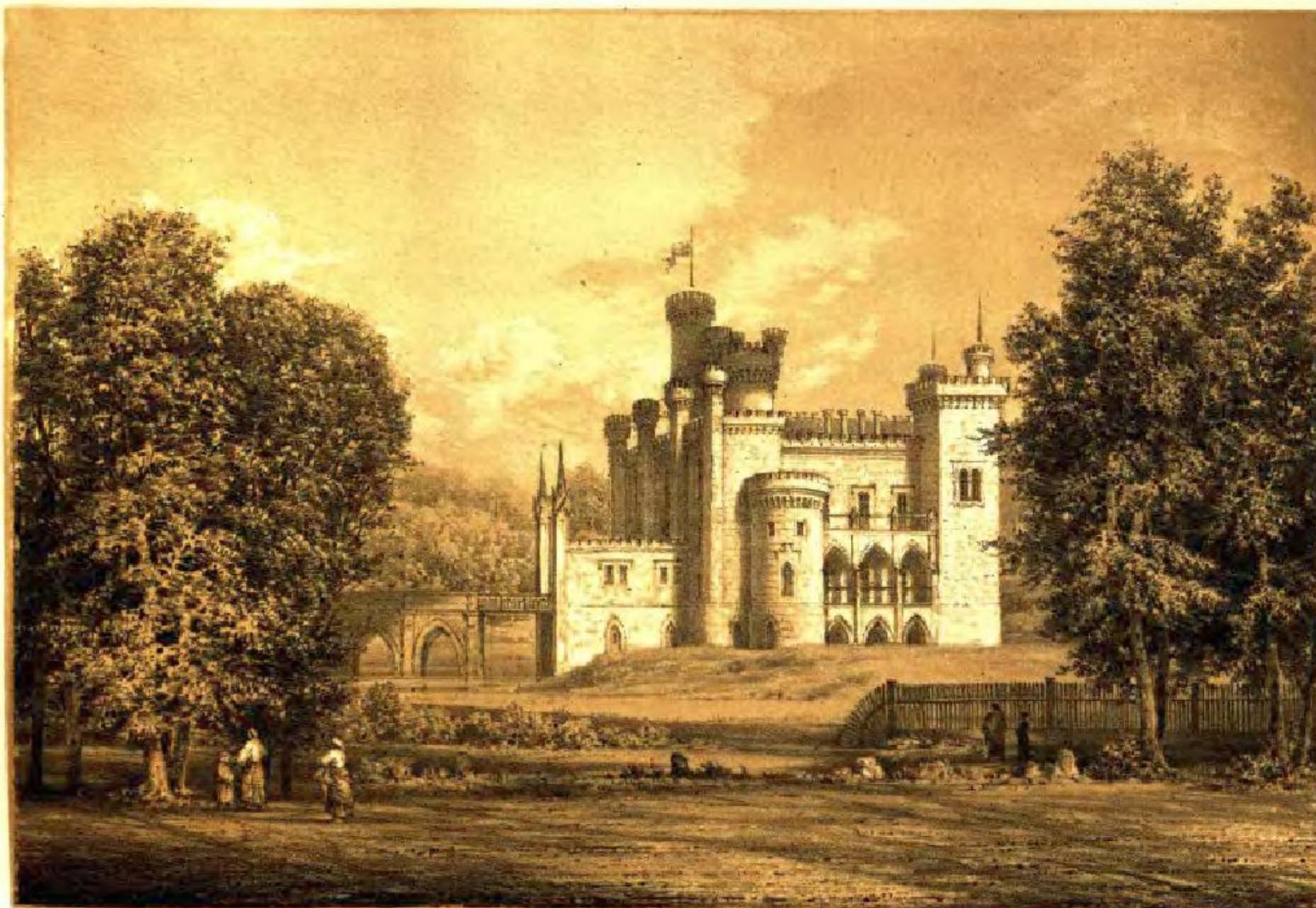
Widok z południa z Kościoła Ducha Świętego.

Levue de Środa Wielkopolska.

Ś R O D A (Księstwo Poznańskie)

Też zmarł r. 1091 Władysław Łaskonogi. Miasto i zamek śródka były zniszczone przez Krzyżaków w 1241 r., a następnie przez Szwedów za Jana Kazimierza. Tu się odbywały sejmiki Wielkopolskie Województwa Poznańskiego i Kaliskiego. Kościół zbudowany w XIV w., odbudowany i rozszerzony w 1423 r. przez proboszcza Mikołaja z Kik.

Les moines en 1281 Ladislas dit Jambes Délicés, roi de Pologne. La ville et le château ont été détruits par les Chevaliers de l'Ordre Teutonique en 1241, ensuite par les Suédois sous le règne de Jean Casimir. Ici se réunissaient les Electeurs de la Grande Pologne, de Posn et de Kalisz. L'église fut fondée au XIV siècle, augmentée et dotée en 1423, par le curé Nicolas de Kik.

Rys z rąbry Kapsiana Ureda

Litwina K. Fajner w Warszawie

KURNIK (Księstwo Poznańskie)

Zamek wzniesiony około r. 1378 przez Mikołaja z Kurnika Biskupa Poznańskiego. Następnie przeszedł do Górków. Stanisław Górka Wojewoda Poznański Zamek odnowił i przyjmował w nim z wielkim przepychem jadącego z Francji na tron Polski Henryka Walezyusza. W XVII wieku przeszedł na własność Dziedzińskich. Są tu bogate zbiory starożytności i znakomita biblioteka.

Château bâti vers 1378 par Nicolas de Kurnik évêque de Posen. Passa à la famille Górka. Stanislas Górka Voievode de Posen le restaura et y reçut avec ostentation le roi Henri de Valois à son voyage de France en Pologne. Depuis le XVII siècle propriété de la famille Dziedziński.
Riche bibliothèque et collection d'antiquités.

Architektura: J. G. H. ...

Malowanie: ...

ROCOLIN NAD RZEKĄ WARTĄ (Księstwo Poznańskie.)

Posiadłość rodziny Raczyńskich — Tu się urodził Krzysztof Arciszewski sławny Admirał Holenderski
później Wódz Artylerji za Króla Władysława IV. Miejsce urodzenia w r. 1787 Hrabiego Edwarda
Raczyńskiego gorliwego opiekuna nauk i sztuk pięknych.—Umarł 20 stycznia 1845 w Zamieszku.

Propriété de la famille Raczyński — Lieu de naissance de Christophe Arciszewski célèbre amiral
de Hollande—après Général d'artillerie sous le roi Ladislas IV. Ici naquit en 1787 Edouard Comte
Raczyński professeur zélé des beaux-arts et des Sciences.—Mort le 20 Janvier 1845 à Zamieszko.

Widok z południa, 1860 r.

Widok z północy, 1860 r.

SZAMOTUŁY

(Księstwo Poznańskie.)

Miejscę wspomina się w dziejach od XIII w. Tu się urodził Mateusz z Szamotuł sławny matematyk w XVI wieku. Lukasz Górka w 1518 r. wzniósł zamek z którego wieża dotychczas pozostała powie się basną Czarnej Księżniczki.—Miejscem badano się w niej mieszkała sławna z niemieckiego księżniczka Halanka z Ostroga, którą Lukasz Górka więził w Szamotulach.

Ville connue au XIII siècle.—Lieu de naissance de Mathieu de Szamotuły célèbre mathématicien de XVIe. Les Górka bâtir le château en 1518 avec la Tour de la Princesse noire.—Les historiens supposent qu'elle fut enfermée par l'ordre de Górka la princesse Halanka d'Ostrog connue par ses malheurs.

Ryś z narys. Napoleona Orda

Estw. Lit. M. Fabian w Warszawie

WĘGROWIEC NAD RZEKĄ WEŁNĄ (Księstwo Poznańskie)

Starytany kościół Panny Maryi, poświęcony w r. 1381. Dawne opactwo Cystersów z kościołem i klasztorem z r. 1384. Tu się urodził w r. 1540, książę Jakób Wajek, ówczesny Piława Świętego — zmarł r. 1597

Vieille église de Notre Dame, fondée en 1381. Ancienne Abbaye des Cisterciens de l'an 1384. Lieu de naissance du prince Jacob Wajek, traducteur de la sainte écriture — est en 1540. mort en 1597.

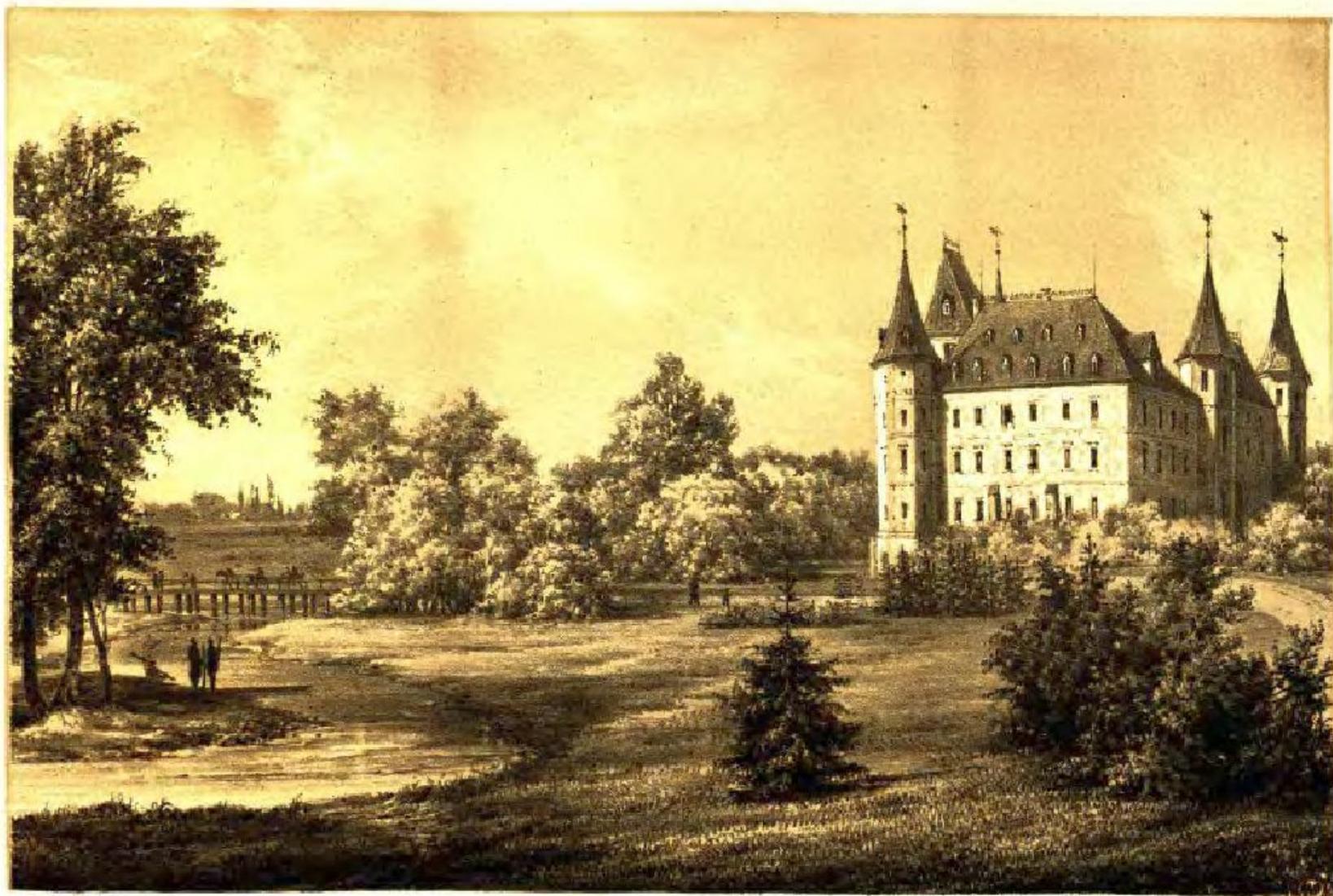
Widok kościoła w Winnagórze

Widok kościoła w Winnagórze

WINNAGÓRA (Księstwo Poznańskie)

Winnagóra, miasto powiatu Napoleona I Generałowi Henrykowi Dąbrowskiemu na emerytalność i walczenie
Urodził się 29 sierpnia 1755 r., zmarł w Winnagórze 26 Czerwca 1818 r. Spoczywa ciała jego
w kaplicy, przynależącej do kościoła, założonego w r. 1857

Propriété donnée par Napoléon I en appanage au Général Henri Dąbrowski pour ses services mé-
rités. Dąbrowski naquit en 1755 le 29 août, mourut à Winnagóra le 26 Juin 1818. Son
corps repose dans la Chapelle, attenante à l'église, qui fut fondée en 1857.

Rys z rąbry Bogdan Orlik

Lit. Lit. M. Pajzacki w Warszawie

GOŁUCHOW (Księstwo Poznańskie)

Zamek + 2 mile od Kalisz. Dawne siedzisko Leszczyńskich przodków króla Stanisława. Rafał General Wielkopolski zbudował zamek w 1507. Długo własność Hrabiny Izabeli z książąt Czwartoryskich Działczyńskich.

Château à 2 miles de Kalisz. Ancienne propriété de la famille Leszczyński ancêtres du roi Stanislas Raphael Général de la Grande Pologne érigea le château en 1507. Actuellement propriété de la Comtesse Isabelle Działyńska née Princesse Czartoryska.

Rys z rzeźby Napoleona Ordy.

Litw. Lit. M. Pajonka w Warszawie

Ż N I N
(Księstwo Poznańskie)

Starożytna fara. W tym kościele znajdują się metryki za chrzestnych braci Jana i Jędrzeja Śniadeckich, sławnych uczonek, którzy się urodzili we wsi pobliskiej.

Ancienne église paroissiale. Dans les archives de l'église on trouve les actes de naissance des célèbres savants Jean et André Śniadecki qui naquirent dans un village voisin.

Próbę w pałacu Książąt Międzybóży

Ławca X Parkowa w Poznaniu

MIĘDZBÓŻ (Księstwo Poznańskie)

Właścicielstwo Józefa H. Międzybóży. Tu zmarł 11 Grudnia 1878 r. hr. Seweryn Międzybóży, wielki
właściciel ziem i osób pańskich, gorący przyjaciel i opiekun ludzkości. Zostawił ogromny majątek
fundusz dla kształcących się młodzieńców.

Propriété du Comte Joseph Międzybóży. Ici mourut le 11 Décembre 1878 le Comte Séverin Międzybóży,
grand protecteur des sciences et des beaux arts et ami de l'humanité. Il a laissé des grands fonds
affectés pour l'éducation de la jeunesse.

Widok z południa, Rydzyna, Polska

Letw. Lit. W. F. 1880. w Warszawie

RYDZYNA (Księstwo Poznańskie.)

Ordynaryj imienia książąt Sulkowicz. Miasto i zamek należące dawniej do możnej rodziny Leszczyńskich, nabył Alexander książę Sulkowski Łowczy Nadworny Litewski od Króla Stanisława. — Syn jego książę August Sulkowski fundował tu kościół i klasztor XX. Pijarów ze zakonami. — W roku 1773 za pozwoleniem Sejmu dóbr Rydzynskie = Ordynaryj zamienił.

Ancienne propriété de Leszczyński. — Alexandre Comte Sulkowski Grand Veneur Lithuanien acheta le château et la ville du Roi Stanislas. Son fils Prince Auguste Sulkowski fonda l'église les écoles et le couvent des Prêtres Piaristes. En 1773 les biens de Rydzyna furent transformés en majorat par l'autorisation de la Diète.

Widok z ulicy Napoleońskiej w Pile

Malował Jan M. Cyganowski w Warszawie

P I Ł A

(Księstwo Poznańskie)

Tę się urodził - w r. 1754 Stanisław Szczęsny, gorący przyjaciel ludu, nasz wroty i znakomity wyznawca. Był prezesem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie od r. 1808 do 1826. Ministrem Świata od 1824 do 1826. Umierając zapisał cały swój majątek na wskroś i instytucyjom dobroczynnym.

Im nazwał Stanisław Szczęsny w 1754. Był, bowiem, człowiekiem, miłującym i protektorem ludu, Prezydentem towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie od r. 1808 do 1826. Ministrem Świata od 1824 do 1826. Umierając zapisał cały swój majątek na wskroś i instytucyjom dobroczynnym.

MARIENBURG (Zachodnie Prusy)

Zamek Wielkich Mistrzów Krzyżackich. — Zakończony r. 1274. — W głównej sali zamkowej ręką dotychczas w sejmie król kamieniem stracono w czasie oblężenia Malborka przez Jagiellę r. 1410. — Kula ta wyznaczona na ścianie środkowej królego upadnięciem zawaliliby całą okolicę. — Na miejscu traktatu Toruńskiego r. 1466 Malbork z całym Prusami Zachodnimi przystąpiony został do Polski.

Château-fort des grands Maîtres de l'Ordre Teutonique fondé en 1274. — Dans le mur de la salle du conseil se trouve une balle en pierre jetée pendant le siège de 1410 par Ladislas Jagello. — elle a manqué de quelques pouces le pilier qui couronnait la voûte. — Jean Casimir le reconquit en 1655. Par le traité de Thorn en 1772 Malbork avec la Prusse Occidentale & la Pologne.

rys. z rycin. Napoleón Drué.

dom w którym urodził się Linde w Warszawie.

TORUŃ NAD WIŚLĄ
(Księstwo Poznańskie)

Na prawo pierwszy dom w którym się urodził w r. 1771 Samuel Bogumił Linde znakomity uczonec i autor wielkiego Słownika Polskiego. Umarł w Warszawie r. 1847.

A droite la première maison où naquit en 1771 Samuel Dievalmé Linde, savant distingué et auteur du Grand Dictionnaire Polonois. Mort à Varsovie en 1847.

Dom w którym się urodził sławny astronom Mikołaj Kopernik

La maison où naquit le célèbre astronome Nicolas Copernic

FRANIE NAJ WIELA
(Zachodnie Prusy)

Dom w którym się urodził sławny astronom Mikołaj Kopernik 19 Lutego 1473 r. Odznaczony się odkryciem teorii panteistycznej — zmarł w Fromborku 21 Maja 1543.

Maison où naquit le célèbre astronome Nicolas Copernic le 19 février 1473. — La plaque commémorative sur la mer indique la maison. — Mort à Frombork le 21 mai 1543.

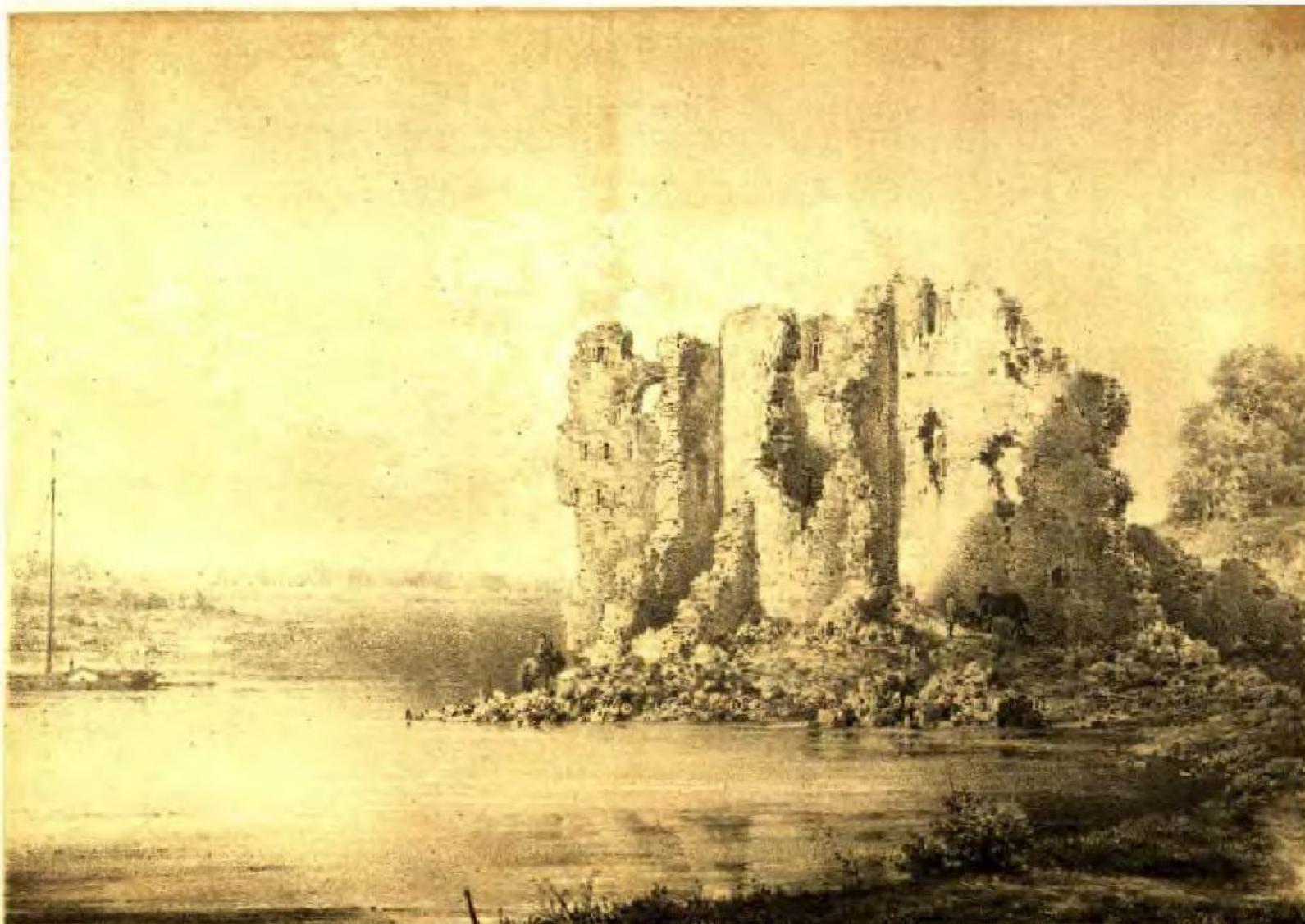
Widok z Górnego Miasta

Widok z Górnego Miasta

G D A Ń S K (Pomorze)

Miasto starożytnie błędnie ujęta Włdy do Bałtyku jest z naj-
dawniejszych grodzisk Polskich nad morzem. — Wspomniany
w dziejach w 997 r. Banaś wybudowany r. 1311 w czasie za-
jęcia miasta przez Krzyżaków. — Za mości przesył mieszkańców
miasta do Króla Kazimierza Jagiellończyka Ojca i Pomoc-
nika w r. 1384 oddany został Krzyżakom i przyłączony do
Polski.

Ville Polonoise la plus ancienne sur le Baltique à l'embranchement
de la Vistule dans la mer. — Commencé dans l'histoire depuis 997,
L'Hôtel de Ville bâti en 1311 par les Chevaliers de l'Ordre
Teutonique. À la fin de la guerre faite par les habitants au roi Casimir
Jagiellończyk, la ville de Danzig fut jointe avec la Pologne
à la Pologne.

Rys artystyczny Jędrzeja Orty

Lit. w Lit. M. Fajusz w Warszawie

ZŁOTORYJA NAD WISŁĄ (Księstwo Poznańskie)

Resny zamku przy ujściu Drwęcy do Wisły. Kamień Wielki go przebudował w r. 1242. Opanował zamek w 1274 r. Władysław Biały książę Gnieźnieński, porzucając życie świeckie, wstąpił do zakonu św. Benedykta. Władysław I książę Wielkopolski obiegł Władysława i zmusił do poddania się. Twierdzą tę zdobywali kilkakrotnie Krzyżacy. Wykupiona została od nich w roku 1406 przez Jagiellów.

Restes d'un ancien château au confluent de la Drwęca avec la Vistule. Casimir le Grand le rebâtit en 1242. Ladislas Biały prince de Gniezno le conquit en 1274, après sa sécularisation. Slesław I de Slesie Staroste de la Grande Pologne assigea Ladislas et le força à se rendre. Le château — fut plusieurs fois conquis par les Chevaliers de l'Ordre Teutonique. Racheté par Jagiello en 1406.

Wojciech Gerson

Erwin W. J. J. J. J.

RAGNYN (Zachodnie Prusy)

Starożytna Pruszków zwana — zdobyta przez Bolesława Chrobrego z. 1014. Zamek zbudował Mistrz prowincjonalny Pruski Herman Balk roku 1284. — Zdobył go Król Władysław Jagiełło w wojnie z Krzyżakami z. 1410.

Ancien établissement des Prussiens, conquis par Boleslas le Grand en 1014. Châteaufort bâti par Herman Balk Maître provincial de l'Ordre Teutonique, en 1284. Le roi Ladislas Jagiello s'en est emparé dans la guerre de 1410.

Typ z rycin J. K. D. 1847.

L. 1847. R. 1847. W. 1847.

KRUŠWICA NAD JEZIOREM GOPŁEM (Księstwo Poznańskie)

Miejscowość sławna w najstarszych dołączach narodu. Pierwotnie kolonizacja kruszwicka obrony królów Polskim
r. 842. — Mieszko I zajął tu Katedrę r. 966. Władysław Herman karząc brata Zbigniewa obrócił
miasto, które odłączył się powoli. — Odnowił samą Katedrę Wiatki. — Zburzył go Szwedzi r. 1657.
W odnowieniu Myślni Wiatki.

La plus ancienne des Villes dans l'histoire du pays. Planté par le premier roi de Pologne en 842 — Mieszko I érige la Cathédrale en 966. Ladislas Herman punissant la révolte de son frère Zbigniew détruit la ville qui ne se relève jamais. Ce fut le Grand roi qui le brûla. — Il fut reconstruit par les Suédois en 1657. On voit d'ici le nom moderne Myślni Wiatki (Tour des vents).

Rys z rycin Napoleona Orda

Litw. Lit. M. Ferenc w Warszawie

MYSZAKOWA WIEŻA NAD JEZIOREM GOPŁEM
(Księstwo Poznańskie)

Podług podań bajecznych w wieży absconwanej na brzegu jeziora Gopla, mającej 120 stóp wysokości, myśki zagrzały króla Popiela. Mała wysypka na lewo od wieży nazywa się dawnyma pastką Piasta lub ogrodem Rasplchy jego tony.

Dans cette tour haute de 120 pieds sur le bord du lac Goplo selon une légende antihistorique le roi Popiel fut mangé par les souris. Un petit îlot à gauche porte le nom du rucher de Piast ou jardin de Rasplcha sa femme.

Wnętrze Katedry św. Piotra i Pawła

Widok z Parku w Poznaniu

POZNAŃ
(Księstwo Poznańskie)

Najstarsza stolica Polski. — Archikatedra zbudowana przez Mieszka I między r. 966 a 977, zbudowana na miejscu świątyni pogańskiej. — W niej spoczywają relikwie Św. Wójcicha, odwiedzana przez króla Ottona III w r. 1000. Tu pochowane siostry Dąbrowki żony Mieszka I i Judyty małżonki Bolesława Chrobrego.

La plus ancienne capitale de la Pologne. — Archicathédrale fondée par Mieszko I entre 966 et 977, bâtie sur l'emplacement du temple païen. Dans l'église reposent les reliques de S. Wojciech, — L'empereur Otton III y vint en pèlerinage l'an 1000. Ici se trouvent les cendres de Dąbrowka, femme de Mieszko I et de Judith femme de Boleslas le Grand.

Rys z natury Napoleón Orleáns

Lit. w Lit. M. Polakow w Warszawie

G N I E Z N O
 (Księstwo Poznańskie)

Kościół XX. Franciszkanów założony przez Władysława Piłsudzińskiego księcia Kalickiego r. 1279. W bocznym ołtarzu spoczywają zwłoki błogosławionej Jolanty żony założyciela. Obecny kościół wybudowany po pożarze r. 1613.

Église des PP. Franciscains fondée en 1279 par Boleslas le Pieux prince de Kalisz. Dans l'autel latéral se trouvent les reliques de Judith bienheureuse femme de Boleslas. L'église actuelle a été rebâtie après l'incendie de 1613.

rys. z rycinę Napoleona Ordy

Lit. w. K. Pajon w Poznaniu

POZNAŃ NAD RZEKĄ WARTA (Księstwo Poznańskie)

Starożytny kościół dawniej pod wzniesieniem Michała Archanioła, później Sęgo Jana Jerozolimskiego, wzmiankowany w XII wieku na miejscu świątyni pogańskiej. Mieszko III Stary około r. 1175 nadał ten kościół Kawalerom Maltańskim, i założył przy nim szpital dla ubogich.

Ancienne église fondée au XII siècle sur l'emplacement d'un temple païen sous l'invocation de l'Archange Michel, plus tard sous le nom de St Jean de Jérusalem. Mieszko III entourant le Vieux le donna vers 1175 aux Chevaliers de Malte avec un hôpital pour les pauvres.

Fig. 2. Widok z rzeki na miasto.

Lit. w Lit. M. P. w Warszawie.

POZNAŃ NAD RZEKĄ WARTA (Księstwo Poznańskie)

Stary kościół N. Panny Maryi założony przez Władysława Jagiełłę w r. 1433. Ukończony i uroczony przez Biskupa Poznańskiego Andrzeja z Balna. Katedra zbudowana na fundamentach dawniej kościoła założonego r. 966 przez Mieszka I. Tu spoczywają zwłoki tego króla i jego syna Bolesława Chrobrego.

Ancienne église de Notre Dame fondée par Ladislas Jagiello en 1433. Terminée et dédiée par l'évêque de Posen André de Balna. La cathédrale a été élevée sur les restes d'une cathédrale érigée en 966 par Mieszko I, qui y repose ainsi que son fils Boleslas le Grand.

PIERWSZA SERVA.

1. Różana.
2. Grodno — Zamek.
3. Kołota.
4. Hieronimów.
5. Mereczowszczyzna.
6. Swisłocz.
7. Bereza Kartuska.
8. Mołodów.
9. Horodyszczno pod Pińskiem — Kościół
XX. Benedyktynów.
10. Karolin pod Pińskiem.
11. Leszcz.
12. Daboj.
13. Zasław.
14. Ostrog — Zamek.
15. Hubków.
16. Sławuta.
17. Korzec.
18. Płoska.
19. Kłewna.
20. Tajkury.
21. Równa.
22. Nowomalin.
23. Międzyrzec Korecki.
24. Antoniny.
25. Ostrog — Pojezdzkie mury.

26. Horodyszczno — Klasztor Karmelitów.
27. Monasteryszczno.
28. Białobówa.
29. Złota Brama.
30. Berdyczew.
31. Perypatycha mogiła.
32. Pohrobyszczno.
33. Białopole.
34. Motowidłówka.
35. Jaguistyn.
36. Aleksandrya.
37. Białocerkiew.
38. Spiczynca.
39. Aleksandrówka.
40. Wołodarka.
41. Wydobyci monaster.
42. Kijów — Kościół katolicki.
43. Kijów — Cerkiew 8-go Jędrzeja.
44. Wierchowina.
45. Krzywicz.
46. Pietniczany.
47. Murachwa.
48. Strzyżówka.
49. Strzyżówka — Kościół.
50. Winnica.

91. Szostki.
92. Mojszty.
93. Korsuń.
94. Turbiejówka.
95. Stoblow.
96. Luck.
97. Olesiniec.
98. Rydoml.
99. Polock.
100. Lucyna.

101. Sarya.
102. Krasław.
103. Paniowce.
104. Bar.
105. Landwarow.
106. Troki.
107. Dudy.
108. Zaczno m. ur. A. Mickiewicza.
109. Ubiel m. ur. S. Moniuszki.
110. Grodno.

CZWARATA SERVA.

111. Randań.
112. Zamek Gielgudów.
113. Lida.
114. Szawy.
115. Dubinki.
116. Gierajony.
117. Miedniki.
118. Krewa.
119. Giejtuny m. ur. A. E. Odyńca.
120. Dzwietnia m. ur. J. Chodźki.
121. Zemlosław.
122. Niswiel.
123. Mir.
124. Nowogródek.
125. Hruszówka.

126. Smolów m. ur. Syrokomli.
127. Towiany.
128. Otyka.
129. Beresteczko.
130. Lohojsk.
131. Peczara.
132. Janów m. ur. S. Witwickiego.
133. Białynioze.
134. Homel.
135. Lisków.
136. Osiwiej.
137. Kamienie Litowski.
138. Skoki m. ur. J. U. Niemcewicza.
139. Kaysarya.
140. Wysokie Litawskie.

DRUGA SERVA.

51. Zinkow.
52. Kamieniec — Zamek starotytny.
53. Kamieniec — ogród Wita.
54. Czarnokozince.
55. Michałówka.
56. Smotryca.
57. Szepków.
58. Międzybórz.
59. Żwaniec.
60. Sotkowca.
61. Latyczew.
62. Coczara.
63. Borszczajówka.
64. Buki.
65. Buzyna.

66. Lince — m. ur. Seweryna Goszczyńskiego.
67. Bohaterka — m. ur. Bobłana Zaleskiego.
68. Krasnieniec — Zamek starotytny.
69. Wiszniewiec.
70. Zwiabel.
71. Dąbrowica.
72. Dubno.
73. Peczajów.
74. Zytomierz.
75. Wilno — Zamek starotytny.
76. Jaszany.
77. Wilno — Zamek Barbary Radziwiłłówny.
78. Turów.
79. Ujście Prypoci do Dniepru.
80. Janów.

141. Kruwica.
142. Mysz wiewa.
143. Gniezno — Katedra.
144. Gniezno — Kościół XX. Franciszkanów.
145. Poznań — Kościół S. Jana Jerozolim.
146. Poznań — Kościół P. Maryi.
147. Trzemeszno.
148. Mogilno.
149. Strzelno.
150. Rogoźno.
151. Inowroclaw.
152. Włocław.
153. Środa.
154. Kurnik.
155. Szamoty.

156. Wągrowiec.
157. Winnagóra.
158. Gołuchów.
159. Żnin m. ur. Śniadeckich.
160. Eogalin.
161. Miłostaw.
162. Rydzyna.
163. Pila m. ur. Staszica.
164. Malborg.
165. Toruń m. ur. Lindego.
166. Toruń m. ur. Kopernika.
167. Gdańsk.
168. Złotoryja.
169. Golup.
170. Radzyn.

TRZECIA SERVA.

81. Polona.
82. Kiejdany.
83. Bolweder.
84. Wejtkuszki.
85. Wellona.

86. Retow.
87. Sieniki.
88. Średnik.
89. Bieża.
90. Kowno.

Facsimile listu J. I. Kraszewskiego do Autora o albumie znajduje się na tytułowej karcie do Seryi trzeciej.

